

تأثیر امنیت و سرزندگی فضای شهری بر توسعه روابط شهروندی در خیابان گوهر دشت شهر کرج

مهدی لطفی^۱، رحیم سرور^{۲*}، علی توکلان^۳

۱. دانشجوی دکتری گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

۲. استاد گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

۳. استادیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۲/۰۷/۲۰

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۲/۰۵/۳۰

چکیده

آنچه در جوامع امروزی شاهد آن هستیم، کاهش سطح ارتباط افراد با یکدیگر است، بنابراین شناخت عوامل مرتبط با ارتباطات شهری و تقویت عوامل مثبت در این خصوص می‌تواند نقش مهمی در گسترش ارتباطات شهری و تعاملات اجتماعی در بین شهروندان داشته باشد. هدف این پژوهش تعیین تأثیر امنیت و سرزندگی فضای شهری بر توسعه روابط شهروندی در خیابان گوهر دشت شهر کرج بوده است. این پژوهش از نوع کاربردی و روش آن توصیفی - همبستگی بود. جامعه آماری پژوهش کلیه ساکنان شهر کرج (۱۵۹۲۴۹۲ نفر) بودند که از طریق فرمول کوکران تعداد ۳۸۴ نفر به عنوان نمونه به روش طبقه ای تصادفی انتخاب گردیدند. ابزار مورد استفاده در این پژوهش پرسشنامه محقق ساخته بود.

یافته‌ها نشان می‌دهد که رابطه بین ایمنی و امنیت و سرزندگی فضاهای شهری با توسعه روابط شهروندی در بین شهروندان شهر کرج معنادار بوده که در این بین با توجه به مقادیر ضریب همبستگی رابطه سرزندگی فضاهای شهری با توسعه روابط شهروندی از شدت بالاتری برخوردار است. در بین دو متغیر مورد بررسی (ایمنی و سرزندگی) متغیر ایمنی کمترین تأثیر را بر ارتباط شهروندی داشته است. سرزندگی فضای شهری بر توسعه روابط شهروندی در خیابان گوهر دشت شهر کرج تأثیر داشته و ضریب تأثیر آن نیز از مقدار قابل توجهی برخوردار است. نتیجه این که سرزندگی فضاهای شهری بویژه در خیابان گوهر دشت کرج در ارتباطات اجتماعی شهروندان تأثیر داشته است. زیرا وقتی فضا از سرزندگی لازم برخوردار باشد با حضور فرد در این فضا احساس شادی و نشاط در او ایجاد گردیده که این احساس شادی و نشاط منجر به برقراری ارتباط با دیگران می‌گردد. این شادی و نشاط هم منجر به تقویت حس تعلق خاطر نسبت به شهر در شهروندان گردیده و هم از آنجایی که یک نیاز طبیعی فرد را مرتفع می‌کند احساس خوشی در زندگی به او دست خواهد داد.

کلید واژه‌ها: ایمنی، امنیت، سرزندگی، توسعه روابط شهروندی، خیابان گوهر دشت کرج.

بیان مساله

شهرها در جهان امروزی به مکان اصلی سکونت و فعالیت و شهرنشینی به شیوه برتر زندگی تبدیل شده است و شهرنشینی به عنوان پدیده‌های که در اثر تداخل جنبه های مختلف و ضروری زندگی مدرن، از عوامل مهم تأثیرگذار بر سلامت فردی - اجتماعی شهروندان و مظهر شبکه ای از روابط پیچیده اجتماعی شده است، بستر و شکل دهنده بسیاری از چالش‌های اساسی در زندگی شهروندان نیز می‌باشد (Bazvandi.al et, 2013). در این راستا، تفکرات مدرنیستی و جزءنگر در دهه های گذشته سبب شده تا شهر به مثابه موجودی زنده، شادابی، سرزندگی و زیست پذیر بودن خود را از دست داده و خیابان، رکن اصلی تشکیل دهنده چارچوب و ساختار اصلی فرم شهرها و مقصد و تفرجگاه مردم قبل از این دوره، به مسیری ترافیکی سرشار از دود تنزل یابد (mehrabani et al, 2017).

اگر بپذیریم که مأموریت نهایی شهرها این است که مشارکت آگاهانه انسان را در فرایندهای جهانی و تاریخی بشر بیشتر کنند (Mamfour, 2008). لذا فضاهای شهری نیز باید چنین فرایندی را ممکن کند. مهم‌ترین نکته در این زمینه، تفاهم در ارتباطات عقلانی اجتماعی و اقتصادی است. این تفاهم، فقط با ارتباط و هم‌کنشی در مکان یا قلمرو زیستی مشترک میسر است. کنش ارتباطی میانجی بازتولید جهان زیست است. از اینرو ارزش های اجتماعی فضاهای عمومی شهری باعث اهمیت آنها در شهر می‌شود، چرا که آنها با نیازهای افراد، از بسیار ساده تا پیچیده درگیر هستند. این نیازها علاوه بر نیازهای اقتصادی، نیازهای اجتماعی و فعالیت‌های جمعی را نیز در بر می‌گیرد. چراکه نیازهای فرا مادی نقش تعیین‌کننده‌ای در احساس خشنودی در زندگی دارند. در واقع، مدرنیسم مفهوم جدیدی از فضا را ارائه کرد. به طوری که خودروها بر فضای شهری غلبه یافته و فضای معاشرت تضعیف گردید و بعد از فضاهای ایستا و محصور گذشته در شرق و غرب، فضاهای مدرنیستی شکل مواج، پرسرعت و فراگیر به خود گرفت (Jalaludini& oktay, 2011). در آستانه هزاره سوم فضاهای عمومی شهری به عنوان مکان سوم که نقش اساسی در برقراری تعاملات اجتماعی ایفا می‌نمایند مورد توجه قرار گرفته‌اند (رش، شیلان آباد و دینار، سمیرا، ۱۳۹۴).

فضاهای شهری مکان‌هایی هستند که به عموم شهروندان تعلق دارند و منحصر به جنبه های کالبدی و فیزیکی نبوده و در حقیقت با حضور و فعالیت انسان است که معنا می‌یابند (چنگیزی و احمدیان، ۱۳۹۲).

فضای شهری ظرف و مکان بروز زندگی اجتماعی افراد جامعه است که بر اساس پایه های فکری خردگرایانه، مشارکت مدنی آحاد جامعه و رفتارهای جمعی شکل گرفته بر پایه ارزش های انسانی شکل می‌گیرد. این تعامل اجتماعی و مشارکت مردمی را می‌توان عنصر اصلی و اساسی محتوای فضای شهری برشمرد که روابط انسانی و فعالیت‌های شهری را تحت تأثیر خود قرار می‌دهد (پارسی، ۱۳۸۳).

در بین فضاهای عمومی خیابان‌ها، مکان‌های اصلی عمومی شهر و اندامهای حیاتی آن هستند. در واقع فکر کردن به شهر یعنی به تصویر کشیدن خیابان‌های آنها است (صراف و همکاران، ۱۳۹۸). خیابان‌های اصلی شهر به مثابه اصلی ترین فضای عمومی به جای محل ارتباط متقابل تبدیل به محلی برای گذر پرسرعت خودروها شد. عملکرد تجاری خیابان، بیش از حد توسعه یافت و توجهی به فضاهای عمومی نمی‌کرد (Mumford, 2008).

گوهر دشت یا رجایی شهر محله ای در شمال کرج می باشد ساکنان گوهر دشت اغلب بازاریان بوده و به لحاظ طبقاتی در سطح نسبتاً بالایی قرار دارند گوهر دشت دارای یک خیابان اصلی است که از سه راه گوهر دشت (پل گوهر دشت) تا بلوار مؤذن ادامه دارد و خیابان آزادی نام گذاری شده است که چهارده خیابان فرعی بدان متصل می گردد. در این خیابان تعداد زیادی از مراکز خرید، فروشگاه، بوتیک، رستوران، کافی شاپ، مراکز تفریحی، پارک و ... قرار دارد. بنابراین خیابان اصلی گوهر دشت می تواند مرکز مهمی جهت شکل گیری تعاملات اجتماعی و روابط شهروندی باشد. اما از آنجایی که لازمه شکل گیری تعاملات اجتماعی حضور پر رنگ شهروندان فضاهای شهری می باشد لذا لازم است تا عوامل موثر بر تعاملات شهری در خیابان اصلی گوهر دشت کرج شناسایی شده تا زمینه ساز حضور هر بیشتر شهروندان باشد در همین راستا این پژوهش با هدف تعیین تاثیر امنیت، سرزندگی و خوانایی تلاش نموده تا به این سوال جواب دهد که آیا امنیت، سرزندگی و خوانایی فضاهای شهری بر ارتباط شهری یا تعاملات اجتماعی شهروندان تاثیر دارد؟.

مبانی نظری

امنیت

در لغتنامه دهخدا امنیت به معنای امن بودن، بی خوفی، بی بیمی، ایمنی، ایمن شدن و درامانبودن آمده است. در فرهنگ فارسی عمید امنیت به درامانبودن، ایمنی، بی ترسی، آرامش و آسودگی معنا شده است (عمید، ۱۳۶۹: ۲۵). در فرهنگ انگلیسی اکسفورد امنیت به معنای درحفظ بودن و فراغت از خطر یا اضطراب و تشویق آمده است (تاجیک و همکاران، ۱۳۹۵).

احساس امنیت

در فضاهای شهری احساس امنیت شهری به این معناست که شهروندان بتوانند آزادانه جابه جا شوند، با همشهریان خود ارتباط برقرار کنند و به فعالیت های اجتماعی بپردازند بدون آنکه تهدید شوند یا با خشونت و آزار و اذیت جسمی و روحی یا نابرابری جنسی مواجه شوند. احساس امنیت به معنای امنیت خاطر شهروندان از مال، جان و ... است که خود نشانگر سازمان یافتگی، قانونمندی و با ثبات بودن جامعه است. احساس امنیت حالتی است که در آن ارضای احتیاجات و خواسته های فردی و اجتماعی افراد انجام و شخص در آن احساس آرامش، اطمینان خاطر و اعتماد به نفس نماید (منتظرالحجه و همکاران، ۱۳۹۷). پدیده احساس امنیت در اندیشه و تفکر افراد جامعه متفاوت است و عامل جنسیت نیز از این مفهوم برداشت مختلفی را دارد. در مفهوم احساس امنیت ضمن تفاوت در زنان و مردان عامل محیطی نیز در برداشت این مفهوم در زنان اثربخش است (صفائی پور و همکاران، ۱۳۹۵).

سرزندگی

مفهوم سرزندگی فضاهای عمومی در سال های اخیر، نظر جغرافی دانان، طراحان شهری و پژوهشگران علوم سیاسی و ... را به خود جلب کرده است (Jalaladdini, 2012). سرزندگی معادل انگلیسی واژگانی چون *vitality liveliness*، *viability* و *livability* است (فروتن و همکاران، ۱۳۹۲). مفهوم سرزندگی بر فضایی امن تر، مطلوب تر و جذاب تر دلالت دارد که قابلیت عرضه گزینه های بیشتری را برای فعالیت های اجتماعی و مبادلات فرهنگی ارائه می کند (فرازمند و صحی زاده، ۱۳۹۲).

فضای سرزنده نتیجه موفقیت‌آمیز فرایند مکان‌سازی برای مردم است؛ در واقع سرزندگی شهری برآیند سرزندگی اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی است.

اصطلاح سرزندگی در فرهنگ دهخدا حالت و چگونگی سرزنده و با نشاط بودن معنی شده است. در واژگان فارسی معادلاتی زیادی برای مفهوم سرزندگی استفاده می‌شود. کلماتی چون "شادی، شادابی، نشاط، حس حیات و رضایت" از پرکاربردترین معادلات واژه سرزندگی هستند (Kooshali, et.al, 2015). لذا سرزندگی کلید واژه ای میان رشته ای است که می‌تواند تعاریف متفاوتی در زمینه های مختلف داشته باشد (محمدخانی، ۱۳۹۵). برای مثال در منابع شهرسازی، معماری و جغرافیا جهت تعریف لغوی سرزندگی از مفاهیمی چون "قابل تحمل بودن و نشاط" استفاده می‌شود (صمدی‌تودار، ۱۳۹۴). در مفاهیم روانشناسی به عنوان یکی از تجارب درونی سرشار از انرژی معرفی می‌گردد که با احساس شادمانی ارتباط نزدیک دارد (کابینی، ۱۳۹۴).

جدول ۱ - تعریف سرزندگی از دیدگاه روانشناسان

نام نظریه پرداز	سال	تعریف
مورگان	۱۹۸۰	سرزندگی را موقعیت ذهنی در نیمرخ روانی به صورت کوه یخی توصیف میکند که در سطح بالایی آن، قدرت و سلامت ذهنی مثبت به صورت همزمان به چشم می‌خورد
رایان و فردریک	۱۹۹۷	سرزندگی را انرژی که از درون شخص سرچشمه می‌گیرد معنا کرده اند. سرزندگی یک احساس انرژی از منبعی درونی است نه منتج از ویژگیهای خاص محیطی.
بوستیک	۲۰۰۳	سرزندگی را یک تجربه ی انرژی درونی وصف می‌کند که از خود شخص منبعث می‌شود و محیط و محدودیت های آن در این حالت روانی دخالتی ندارد.
کانر و دیوید سون	۲۰۰۳	سرزندگی را قابلیت فرد در برقراری تعادل زیستی، روانی و روحی در مقابل شرایط مخاطره آمیز می‌داند
لوتار	۲۰۰۵	لوتار به فرایندی اشاره کرده است که افراد را قادر می‌سازد بر عوامل تنش زای زندگی خویش مهار داشته باشند. وی این فرایند را سرزندگی نامیده است. سرزندگی به زبان ساده عبارت است از سازش موفقیت آمیز فرد به رغم وجود تهدید و شرایط نامطلوب محیطی
رزنیک	۲۰۱۱	سرزندگی را ظرفیت بازگشت از چالش های اجتماعی، مالی و یا احساسی به تعادل مجدد میداند و بیانگر توانایی فرد، جهت سازش یافتگی مجدد در برابر غم، ضربه، شرایط نامطلوب و عوامل تنش زای زندگی است.

ماخذ: هدایت نژاد کاشی و همکاران، ۱۳۹۸: ۸۶

جدول ۲ - عوامل ایجاد سرزندگی شهری

عنوان	تعریف
معنا	معنا و معنا شناسی از نظام نشانه شناسی زبان شروع و به سایر نظام ها از جمله معماری کشیده شده است.
حس تعلق	حس تعلق مکانی، پیوند میان انسان و محیط است به طوری که محیط خود را بداند و با اطمینان با آن رابطه برقرار کند.
سازگاری	سازگاری به مفهوم انطباق فضا با رفتار انسان‌ها نیست که در طول زمان در آن شکل می‌گیرند
ایمنی و امنیت	ایمنی و امنیت ایمنی و امنیت، دو مقوله به شدت وابسته به سازگاریند که با آن نیز قابل تعریف هستند
شفافیت	شفاف کردن فضا به منظور معنابخشی به آن و خلق کیفیتی که بروز سرزندگی اجتماعی را سبب گردد.

قلمرو پذیری	قلمرو نوعی حس مالکیت یا تعلق نسبت به یک محدوده فضایی است که ممکن است کنترل و یا حق استفاده از آن را به دنبال داشته باشد و فضای تحت تاثیر این حس، قلمرو معنی میشود.
خاطره انگیزی	دو عامل عمده و اساسی باعث خاطره انگیزی خیابان شهری می‌شوند. ابتدا نقش انگیزی خیابان شهری به معنای وجود عملکردها، مفاهیم و ویژگی‌های کالبدی مشخص و متمایزی که به راحتی در ذهن حک می‌شوند و دوم برانگیخته شدن احساسات مثبت شهروندان
نفوذپذیری	فقط فضاهایی می‌توانند به مردم قدرت انتخاب بدهند که برایشان قابل دسترسی باشند.
گوناگونی	هدف از گوناگونی این است که میزان حق انتخاب را فزونی دهد. اما قدرت انتخاب خود به میزان تحرک بستگی پیدا می‌کند.
انعطاف پذیری	ترکیب توانمند مکان‌هایی که بتوانند برای منظوره‌های مختلفی استفاده شوند در مقایسه با مکان‌هایی که فقط برای یک نوع استفاده طراحی شده اند به استفاده کنندگان خود حق انتخاب‌های بیشتری می‌دهند.
غناي احساس	تجربیات حسی استفاده کنندگان از فضاهای شهری آن هم به تربیتی که موجبات لذت آنها را فراهم نماید کیفیتی را سبب می‌شود که این کیفیت موجب بالاتر بردن قدرت انتخاب مردم می‌گردد و آن را غنای حسی می‌نامند.

ماخذ: فیضی و بصیری، ۱۳۹۹: ۲۳

فضای شهری

فضای شهری ظرف و مکان بروز زندگی اجتماعی افراد جامعه است که بر اساس پایه‌های فکری خردگرایانه، مشارکت مدنی آحاد جامعه و رفتارهای جمعی بر پایه ارزش‌های انسانی شکل می‌گیرد (نعیمی‌نظم‌آبادی و همکاران، ۱۳۹۴). فضای شهری نیز با توجه به چهارچوب مسئله‌گزینی و دو بعد فیزیکی و اجتماعی، به مکان‌های عمومی مانند خیابان‌ها، پارک‌ها، چهارراه‌ها و میادین و... اطلاق می‌شود که محل وقوع کنش‌های اجتماعی است و مطابق آمار محل وقوع خشونت‌های زیادی است و به عنوان فضاهای جرم‌خیز و آلوده شناخته می‌شوند (ناییبی و همکاران، ۱۳۹۰). نیاز انسان به ارتباط و تعامل با هم‌نوعان و حضور در اجتماعات موجب به وجود آمدن و تعریف عرصه‌ای به نام فضای شهری گردید. فضاهایی که قلب تپنده شهر و منعکس‌کننده پویایی و فعالیت اجتماعی شهروندان به حساب می‌آید. فضاهایی که آدمیان به دور از هرگونه تفاوت در ملیت، نژاد، سن، رتبه و منزلت در کنار هم قرار می‌گیرند و با کسانی ارتباط برقرار می‌کنند که نا‌آشنایند (مدنی، ۱۳۹۰).

جدول ۳ - تعریف فضای شهری از دیدگاه صاحب‌نظران ایران و جهان

اندیشمند	تعریف فضای شهری
شولتز	پیوند مفهوم فضای شهری با مفهوم عضویت اجتماعی، صحنه سکونت جمعی (گرد آمدن مردم با تمامی اختلافات)
کولکوهن	فضای اجتماعی، فضای ساخته شده و مصنوع (اشاره به مورفولوژی فضا)
تیبالدز	محل برخورد و کنش‌های متقابل میان افراد، محل‌هایی با دسترسی فیزیکی و بصری برای مردم
زوکر	دارای ارتباط ویژه بصری و حرکتی میباشد دارای ساختار منظم، آراسته و سازمان یافته است که از نظر کالبدی برای فعالیت‌های انسان طراحی گردیده است
مدنی پور	در برگیرنده افراد، رویدادها و روابط میان آنها میباشد، بستر مشترک فعالیت‌های کارکردی اعضای جامعه است
توسلی و بنیادی	عنصر ساخت فضایی شهر با جریان داشتن فعالیت‌های فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی در آن

بحرینی	صحنه وقوع فعالیت عمومی زندگی شهری
ماجدی	مکانی برای تعامل میان افراد و محیط اطراف آنها

ماخذ: کامور شلمانی و حناچی، ۱۳۹۴: ۶۷

با توجه به تعاریف بالا یکی از مهم‌ترین ویژگی‌های فضای شهری برقراری روابط و تعاملات اجتماعی است، در واقع فضاهای شهری مکانی برای گردهم آمدن انسان‌ها و تعامل با یکدیگر است. پس الزام سرزندگی و حیات یک فضای شهری حضور مردم در آن است. بنابراین می‌توان گفت که مهم‌ترین ویژگی و مؤلفه حاکم بر یک فضای عمومی شهری آن است که حضورپذیر باشد یعنی شرایطی را فراهم آورد تا شهروندان بتوانند در شرایط برابر و عادلانه از فضاهای یک شهر برخوردار شوند و در واقع امکان حضور متناسب و عادلانه ایشان در راستای حضور پویا و دینامیک در این فضاها فراهم شود. تلاش در این راستا مهم‌ترین هدفی است که یک فضا لازم است در راستای آن گام برداشته و در انطباق با پاسخ دهی به نیازهای عملکردی و رفاهی شهروندان عمل کند بنابراین می‌توان گفت فضای شهری حضور پذیر، فضایی دعوت کننده، همه شمول و در دسترس برای مردم است که چنین فضایی با ویژگی‌های خود مردم را به ماندن نیز تشویق می‌کند (نعیمیان و کیان، ۱۳۹۸).

تعاملات

تعاملات و روابط اجتماعی هم به عنوان یک نیاز فطری و هم وسیله ای برای ارضای نیازهای دیگر نام برده می‌شود. فضاهای عمومی شهر به دلیل امکان دهی به مناسبات اجتماعی و مراودات شهروندی می‌توانند محل و عرصه برخوردها و تعاملاتی باشند که شهروندان در جوار هم قرار می‌دهند. چنین فضاهایی در صورت تعریف درست و مدیریت فضایی می‌توانند نقشی اساسی در کارآمدی این تعاملات و بروز رفتارهای هماهنگ و همگون شهروندی داشته باشند که بهبود سرمایه اجتماعی سازنده را به همراه خواهد داشت. سرمایه اجتماعی را نتیجه ارتباطات و تعاملات اجتماعی در محیط‌های شهری می‌دانند (صدری و همکاران، ۱۳۹۷)

تعاملات اجتماعی

واژه تعامل در لغت نامه دهخدا به معنای «داد و ستد کردن با یکدیگر» است. در شرایط کنونی تعاملات اجتماعی و احساس جمعی در اجتماع های محلی و وابستگی های حسی به یک مکان در حال ناپدید شدن است. الکساندر رابطه متقابل اجتماعی را برای پاسخ به نیازهای انسان در راستای پیوند جویی و احساسا تعلق به مکان را یک ضرورت دانسته و معتقد است که ملاقات های گاه به گاه و غیر رسمی زمینه ساز توسعه دوستی ها و روابط رمزمیره مردم می باشد (قدس و همکاران، ۱۳۹۷).

تعاملات اجتماعی یکی از مهم‌ترین جلوه‌های فضاهای شهری موفق می‌باشد. فضاهای جمعی به دلیل نقشی که در زندگی و مناسبات اولیه مردم ایفاء می‌کنند از اهمیت خاصی در ایجاد روابط اجتماعی برخوردار می‌باشند. اجتماع‌پذیری به عنوان یکی از نیازهای اساسی انسان هنگامی امکان پذیر است که فضاها به نحوی طراحی شوند که به ایجاد تعامل اجتماعی پاسخ مناسب دهند (Siramkaya & Aydin, 2017). استفاده از واژه‌های اجتماع‌پذیر و اجتماع‌گریز، بیانگر

کیفیت فضاهایی هستند که مردم را دورهم جمع می‌آورند یا از هم دور می‌کنند. اجتماع‌پذیری فضاهای عمومی موجب ارتقاء روحیه همبستگی و رشد فردی برای همه شهروندان بدون در نظر گرفتن جنسیت، قومیت، نژاد، سن یا سطح اجتماعی و اقتصادی می‌باشد (Efroymson, et al, 2009 & Kurniawati, 2012). اگر یک فضای جمعی دارای ویژگی‌های مطلوبی باشد، قابلیت جذب انسان‌ها را فراهم می‌آورد. پارک‌ها به‌عنوان یکی از فضاهای جمعی نقش بالقوه‌ای در اجتماع‌پذیری و خلق تعاملات اجتماعی دارند. در ایجاد تعامل اجتماعی در فضاهای جمعی عوامل مختلفی نقش موثری دارند که در جدول ۴ به آن پرداخته شده است.

جدول ۴ - عوامل ایجادکننده تعاملات اجتماعی در فضاهای جمعی

ردیف	عامل ایجادکننده	ویژگی‌ها
۱	نزدیکی یا مجاورت	برای همه گروه‌های سنی تعریف نمی‌شود.
۲	دوام	مدت زمان ماندگاری افراد در محیط و استفاده از فضای جمعی.
۳	آشنایی	حس الفت با محیط اطراف به لحاظ داشتن عناصر به یادمانی و محیط مناسب.
۴	آزادی جهت درنگ کردن	در استفاده از فضای عمومی ممکن است شامل یک یا چندین فعالیت در سطوح فضا با دلایل متفاوت باشد که لازمه‌ی آن احساس راحتی فیزیکی و آسایش روانی در مخاطب است
۵	تسهیلات و خدمات	وجود امکانات و تسهیلات تأثیر مستقیمی بر نشاط اجتماعی فضای جمعی دارد و به بالا بردن تعامل در محیط کمک می‌کند، نظیر عناصری چون نیمکت‌ها، لبه‌ها، کیوسک‌های چندمنظوره، سطل زباله، سرویس‌ها، نشانه‌گذاری و تعریف مسیرها و ورودیها
۶	ویژگی‌های فیزیکی تجهیز کننده	طرح‌های فیزیکی فضا و محیط‌های ساخته‌شده اطراف از ویژگی‌های مهم محسوب می‌شوند که موفقیت آن به بهره‌مندی از عناصر زیبایی شناسی در محیط وابسته است.
۷	دسترسی	دعوت‌کننده بودن فضاهای عمومی و دسترسی آسان به این فضاها بر حضور مردم در فضا تأثیر بسزایی دارد که شامل قابلیت فضا به لحاظ کالبدی و بصری برای حضور و بهره‌مندی از آن در زمان‌ها و فصول مختلف سال است.
۸	حرکت	تأکید بر حرکت پیاده در اجتماع‌پذیری فضای عمومی عامل مهمی به شمار می‌رود. اولویت حرکت در فضای جمعی بر اساس اولویت پیاده‌منجر به آرامش روانی و لذت بصری از محیط و احساس امنیت می‌شود و حس سرزندگی را افزایش می‌دهد. "تجربه حیات پویای شهری و تحریک حسی از فضای جمعی تجاربی هستند که در شهر سواره وجود ندارند" (Salingaros, 2006).

ماخذ: دبیری و همکاران، ۱۴۰۰: ۷۴۵

فاکتورهای مؤثر بر تعاملات اجتماعی

افراد بر اساس منافع خود، ارتباطات اجتماعی را شکل داده و بر اساس توقعات، هنجارها و نقش‌های معین خود، به آن می‌پردازند. بنابراین نحوه حضور فرد در مکان به همراه سایرین، عاملی قوی در تصمیم فرد برای ماندن در آن است. در این راستا حتی ممکن است افراد در جستجوی مکان‌هایی که در آن، افرادی با خصوصیات مشابه آن‌ها به لحاظ طبقه، قوم، مذهب، گروه اقتصادی، الگوی زندگی، تحصیلات، درآمد، نحوه تربیت کودکان و نژاد مشابه حضور دارند، بشناسند. اما با آن که همگن بودن افراد، مشوق ملاقات و افزایش تعامل با مکانهای فیزیک و اجتماعی و در نتیجه ارتقای دلبستگی به آن

مکان است، درعین حال مکان‌های اجتماعی غیر همگن نیز فرصتی است تا افراد باهم بودن و تعاملات اجتماعی غنی و آزاد را تجربه کنند (قنبریان و جعفری، ۱۳۹۳).

مؤلفه های تعاملات اجتماعی

عوامل و متغیرهای بسیاری را می‌توان در ساختار تعاملات اجتماعی نام برد. عواملی که هر یک از آنها به تنهایی می‌توانند تأثیر زیادی در شکل‌گیری هویت اجتماعی و ساختار ارتباطی شهروندان در بسترهای اجتماعی داشته باشند. متجلی ساختن تمام این عوامل در قالب طراحی، بهسازی یا نوسازی یک بستر شهری - محله ای به خلق فضاهایی می‌انجامد که نقش مهمی در شکل دهی به تصورات و نقشه‌های شناختی مخاطبان ایفا می‌کند (قدس و همکاران، ۱۳۹۷).

جدول ۵ - مؤلفه های تعاملات اجتماعی

تعاملات اجتماعی
فعالیت و دسترسی
امنیت
قرارگاه رفتاری (مکان - رفتار)
کیفیات اجتماعی

ماخذ: قدس و همکاران، ۱۳۹۷: ۶۳

پیشینه پژوهش

رفیعی و همکاران (۱۴۰۰) در مقاله ای با عنوان "بررسی شاخص های توسعه پایدار در احساس امنیت اجتماعی شهروندان" نتایج نشان داد که به طور کلی شاخص های توسعه پایدار شهری بر روی احساس امنیت اجتماعی شهروندان تأثیر داشته و هر چه شهر از نظر این شاخص ها پیشرفت داشته باشد مردم احساس امنیت اجتماعی بیشتری خواهند داشت.

سجودی و همکاران (۱۴۰۰) در مقاله ای با عنوان "بررسی میزان امنیت محیطی با تأکید بر رویکرد CPTED (مطالعه موردی محله فرهنگ شهر رشت)" نتایج آزمون فریدمن که جهت مقایسه توانمندی های محیطی جهت برقراری امنیت در محله فرهنگ به کار گرفته شده است نشان داد که مولفه های سنت حکم می‌کند که در شرایط سخت به کمک همشهری هایمان بشتابیم در اولویت اول و دید از پنجره خانه ها به خیابان‌های محله احساس امنیت را ارتقا می‌دهد در اولویت آخر بوده است.

مولوی و همکاران (۱۴۰۰) در پژوهشی با عنوان «بررسی نقش پیاده راه های شهری در ارتقای شاخص های سرزندگی شهری و تعاملات اجتماعی (مطالعه موردی: پیاده راه مرکز رشت)» نتایج تجزیه و تحلیل داده‌ها نشان داد پایین‌ترین سطح رضایت شهروندان رشت از شاخص کیفیت پیاده‌راه (تنوع پایین دسترسی و کمبود خدمات شهری به پیاده‌راه) نسبت به دو شاخص دیگر یعنی سرزندگی و تعاملات اجتماعی است. هم‌چنین نتایج بیانگر همبستگی و تأثیرگذاری کیفیت پیاده‌راه بر سرزندگی شهری است. از سوی دیگر شاخص تعاملات اجتماعی بیشترین تأثیرپذیری را از شاخص

سرزندگی شهری دارد که این امر خود گواه درهم تنیدگی و پیوستگی این سه شاخص و تأثیر متقابل آن‌ها بر یکدیگر است. در نهایت به دلیل همین ارتباط و همبستگی شاخص‌های پژوهش، مدیریت شهری رشت می‌تواند با اولویت‌دادن به بهبود کیفیت کالبدی پیاده‌راه، تشویق شهروندان به استفاده از دوچرخه، افزایش دسترسی به این پیاده‌راه و برگزاری جشن‌ها و مراسم‌های مختلف سبب ارتقای شاخص‌های سرزندگی شهری و تعاملات اجتماعی در این پیاده‌راه شود.

دبیری و زارع (۱۴۰۰) در مطالعه خود با عنوان «بررسی تأثیر مؤلفه‌های امنیتی مؤثر بر ارتقاء تعاملات اجتماعی در فضاهای جمعی (مورد مطالعه: پارک دانشجو تهران)» نتایج گویای آن است که سطح تعاملات اجتماعی در این پارک در حد متوسطی قرار دارد و از نظر کاربران فضا، بین فاکتورهای مؤثر بر امنیت در اجتماع پذیری، نورپردازی، اندازه فضا و آزادی جهت درنگ کردن در سطح نامطلوبی قرار دارند.

قربانی و صفری (۱۳۹۹) «تأثیر مبلمان شهری بر سرزندگی شهروندان (نمونه موردی بلوار بندرانزلی)» نتایج پژوهش نشان دهنده این است که میان مولفه‌های سرزندگی و جانمایی مبلمان شهری رابطه مستقیم برقرار است با توجه به نقش و اهمیت مبلمان در زیباسازی و منظر شهری و دید و نظر رو به دریا و فعالیت‌های بندری به ارایه پیشنهادها و راه‌حل‌های اجرایی جهت سرزندگی بیشتر در این فضای شهری پرداخته می‌شود که عبارتند از: ۱- جانمایی و چیدمان مناسب مبلمان فضایی ۲- توجه به امنیت و رفاه و القای حس آرامش به شهروندان با استفاده از مبلمان مناسب ۳- تنوع و خلاقیت در کاربری‌های بلوار ۴- تناسب میان مبلمان فضایی با هویت شهری جهت ایجاد حس تعلق در شهروندان.

عارف حسینی و همکاران (۱۴۰۰) «سنجش و ارزیابی ابعاد سرزندگی در انواع فضاهای عمومی کلان‌شهر تبریز»، نتایج پژوهش نشان می‌دهد که غیر از سرزندگی فرهنگی میزان سرزندگی اجتماعی، سرزندگی اقتصادی و سرزندگی کالبدی در هر سه طبقه فضاهای عمومی تفاوت معناداری وجود دارد به طوری که در بین فضاهای عمومی مورد بررسی از نظر سرزندگی اجتماعی فضاهای عمومی فعال از گذشته تاکنون دارای بیشترین میزان و فضاهای عمومی در گذشته دارای کمترین میزان است.

بختیاری‌منش و همکار (۱۴۰۰) «بررسی نقش عوامل کالبدی در سرزندگی خیابان نوبهار کرمانشاه، با رجوع به آراء کاربران فضا» مهم‌ترین قوت کالبدی خیابان نوبهار، هندسه آن در مقیاس کلان و ضعف‌هایش به طور عمده در مقیاس میانی و خرد رخ می‌دهد. کاربران مهم‌ترین قوت‌های کالبدی را بهره‌گیری از درختان، لبه‌های نفوذپذیر و نرم و عرض مناسب و قابل نظارت عنوان کرده‌اند. همچنین ضعف‌های کالبدی را به قابل تشخیص نبودن اجزا درونی آن، کمبود یا نبود بازشو در طبقات بالاتر و عدم هماهنگی در شکل نماها نسبت داده‌اند. در نتیجه بهبود کیفیت این مکان بر مبنای نظر کاربران در گرو توجه به مقیاس میانی و خرد محقق می‌شود.

سونگ و لی (۲۰۱۵) در مقاله‌ای تحت عنوان «محیط مسکونی ساخته شده و فعالیت پیاده روی: شواهد تجربی سرزندگی شهری جین جیکوبز» با هدف ارزیابی سرزندگی شهری با توجه به عوامل مورد تأکید جین جیکوبز به بررسی ارتباط بین فعالیت پیاده روی و واحدهای مسکونی ساخته شده در شهر سئول، پرداختند. نتایج تحقیق نشان داد که عوامل مؤثر بر

سرزندگی شهری از نگاه جیکوبز (اختلاط کاربری، تراکم افراد، بلوک‌های کوچک مقیاس، قدمت ساختمان، دسترسی و ...) بر سرزندگی محیط مسکونی در شهر سئول موثر است.

ادل و همکاران (۲۰۱۵) در تحقیقی به بررسی شاخص‌های محیطی از جمله الگوی شبکه معابر، کاربری اراضی در مناطق اصلی تراکم جمعیت منطقه قاهره پرداخته‌اند. نتایج پژوهش آنها نشان داد مجرمان در جستجوی مکانهای با قابلیت دسترسی بالا، دارای فرصت‌های بالا برای فرار در حین ارتکاب جرم هستند. در نهایت پژوهش آنها نشان داد مناطق شهری بر اساس ویژگی‌های اجتماعی و میزان جرم و جنایت به سه منطقه دسته‌بندی میشوند: مناطق تولید مجرمان، مناطق جذب مجرمان و مناطق تولید و جذب مجرمان.

امیرا ماهروس و یاسر مصطفی (۲۰۱۸) مورد "مشخصات فیزیکی و امنیت درک شده در پارک‌های شهری: بررسی در زمینه مصری" را بررسی کرده‌اند. نتایج به دست آمده از همبستگی معنی‌داری بین هر یک از ویژگی‌های فیزیکی مورد بررسی و درک امنیت قرار گرفت. تجزیه و تحلیل عامل شناسایی عامل "طراحی چشم‌انداز و نگهداری" و "عامل دید و فاعلی" را به نوان پیش‌بیننده‌های مهم امنیتی درک شده در پارک‌های شهر شناخته شده است.

گان و همکاران (۲۰۱۸) در پژوهشی به ارزیابی سرزندگی خیابان‌های شهری تحت تأثیر بعد زمانی در نه خیابان شهر نانجینگ چین پرداختند و از شکل خیابان شامل تراکم ساختمان و قابلیت دسترسی خیابانی، موقعیت، تعداد ورودی و خروجی‌ها و پیاده‌مداری استفاده کردند. نتایج این پژوهش نشان داد سرزندگی خیابانی در مناطق شهری جدید در مقایسه با مناطق شهری قدیمی و اصلی کمتر است.

روش پژوهش

این پژوهش از نظر هدف کاربردی، از نظر روش جزء تحقیقات توصیفی - همبستگی: در تحقیقات توصیفی محقق تلاش می‌کند تا به توصیف موقعیت موجود (رابطه بین متغیرها) بدون هیچ دخل و تصرفی بپردازد. چون محقق در بیان واقعیت موجود از پرسشنامه استفاده می‌کند بنابراین پیمایشی می‌باشد.

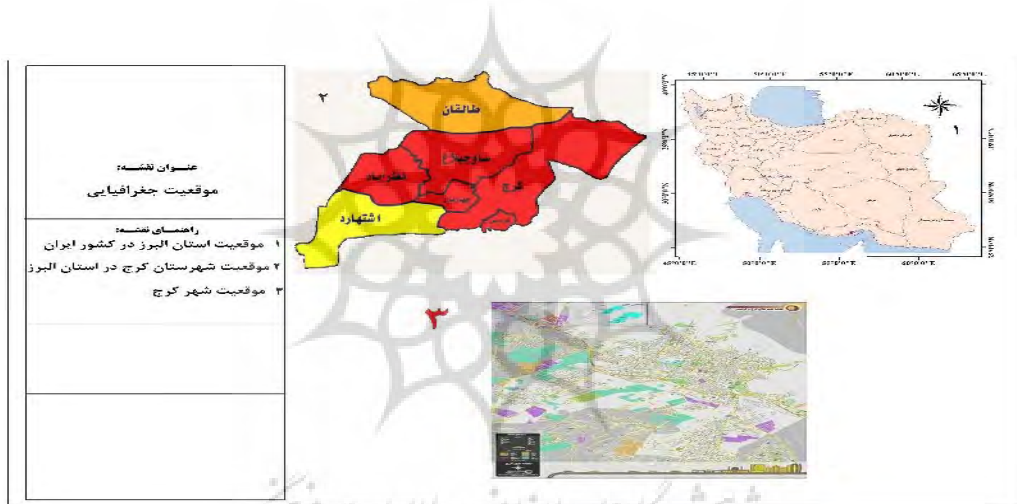
جامعه آماری پژوهش را ساکنان شهر کرج تشکیل می‌دهد که بر اساس سرشماری سال ۱۳۹۵ تعداد آنها بالغ بر ۱۵۹۲۴۹۲ نفر بوده است. حجم نمونه در این پژوهش ۳۸۴ نفر خواهد بود (که بین دو گروه زن و مرد تقسیم خواهد شد یعنی ۱۹۲ نفر زن و ۱۹۲ نفر مرد در نظر گرفته می‌شود).

شیوه نمونه‌گیری در این پژوهش طبقه‌ای تصادفی خواهد بود. طبقه‌ای بدان جهت که حجم نمونه به دو طبقه زن و مرد تقسیم خواهد شد و در هر طبقه تعداد ۱۹۲ نفر در نظر گرفته شد. تصادفی بدان سبب که با حضور در خیابان گوهر دشت از بین زنان و مردان تعداد مورد نظر به طور تصادفی انتخاب می‌گردد (با حضور در مکان‌های عمومی خیابان گوهر دشت کرج مثل پارک‌ها، بازار، مجتمع‌های تجاری و مراکز مشابه که تراکم جمعیتی بیشتری را دارا هستند پرسشنامه‌ی پژوهش به طور تصادفی توزیع و پس از راهنمایی پاسخگویان تکمیل و جمع‌آوری گردید).

جهت تجزیه و تحلیل متغیرهای پژوهش از آمار توصیفی و استنباطی استفاده می‌گردد در سطح توصیفی از جداول فراوانی، درصد، میانگین، انحراف معیار و نمودار و در سطح استنباطی از آزمون کلوموگراف (نرمالیته) و آلفای کرونباخ (نرم افزار SPSS25) استفاده خواهد شد.

محدوده مورد مطالعه

کرج با ۱۶۲ کیلومتر مربع وسعت در ۳۵ کیلومتری غرب استان تهران و در دامنه جنوبی رشته کوه های البرز قرار دارد. جلگه ی پهناور کرج با ارتفاع متوسط ۱۳۲۰ متر از سطح دریا در مسیر راه ارتباطی وسایط نقلیه حامل کالاهای وارداتی و صادراتی از مرز ترکیه و آذربایجان و به مقصد تهران و بالعکس است. کوه های البرز استان مازندران و کرج را از هم جدا کرده است. دهستان کرج در میان دره های پرپیچ و خم البرز و در اطراف جاده چالوس قرار دارند. از تونل کندوان تا روستای مراد تپه در غرب اشتهارد، حوزه فرمانداری کرج را تشکیل میدهد (گودرزی، ۱۳۹۹).

شکل ۱ - نقشه موقعیت محدوده مورد مطالعه ، نگارنده، ۱۴۰۲

یافته‌ها

ایمنی و امنیت، سرزندگی و خوانایی فضای شهری بر توسعه روابط شهروندی در خیابان گوهردشت کرج تاثیر دارد.

جدول ۶ - ضریب همبستگی بین ایمنی، سرزندگی با توسعه روابط شهروندی

متغیرها	۱	۲	۳	۴
۱- ایمنی و امنیت	۱			
۲- سرزندگی	۰,۶۸۸**	۱		
۴- روابط شهروندی	۰,۴۰۲**	۰,۶۲۲**	۰,۶۰۷**	۱

**=۰,۰۱

داده‌های جدول ۶ نشان می‌دهد که در بررسی رابطه بین ایمنی، سرزندگی فضای شهری با توسعه روابط شهروندی شهروندان در خیابان گوهردشت کرج ضریب همبستگی (پیرسون) بین ایمنی با توسعه روابط شهروندی ($r=0,402$)، سرزندگی با توسعه روابط شهروندی ($r=0,622$) معنادار می‌باشد. بنابراین رابطه بین ایمنی، سرزندگی با توسعه روابط شهروندی در بین شهروندان شهر کرج معنادار بوده است. که با توجه به مقادیر ضریب همبستگی رابطه در سرزندگی با توسعه روابط شهروندی از شدت بالاتری برخوردار است.

جدول ۷ - نتایج تحلیل رگرسیون رابطه بین ایمنی، سرزندگی فضای شهری با توسعه روابط شهروندی

متغیرهای پیش بین	b	Beta	t	P	R	R ²	F	p
ایمنی و امنیت	۰,۱۱۶	۰,۱۱۱	۲,۰۴۶	۰,۰۴۱	۰,۶۶	۰,۴۳۵	۹۷,۶	۰,۰۰۰
سرزندگی	۰,۳۱۹	۰,۴۳۸	۶,۷۵	۰,۰۰۰				

نتایج تحلیل واریانس و مشخصه‌ی آماری رگرسیون در زمینه رابطه بین ایمنی و سرزندگی فضای شهری با توسعه روابط شهروندی در بین ساکنان خیابان گوهردشت کرج در جدول ۷ ارائه شده است. بر اساس این نتایج، میزان F مشاهده شده (۹۷,۶) در سطح $p < 0,01$ معنادار بوده و ۴۳,۵ درصد واریانس مربوط به توسعه روابط شهروندی در بین ساکنان شهر کرج به وسیله ایمنی و امنیت و سرزندگی تبیین می‌شود. ($R^2=0,435$) ضرایب رگرسیون متغیرهای پیش بین نشان می‌دهند که سرزندگی با ضریب تأثیر ($Beta = 0,438$) و ایمنی با ضریب تأثیر ($Beta = 0,111$) می‌توانند واریانس توسعه روابط شهروندی را به طور معناداری تبیین کنند. با توجه به آماره‌های t سرزندگی با اطمینان ۹۹ درصد و ایمنی و امنیت با اطمینان ۹۵ درصد می‌توانند تغییرات مربوط به توسعه روابط شهروندی را در بین ساکنان خیابان گوهردشت کرج را پیش بینی می‌کنند.

پایایی ترکیب ۷ (C.R)

پایایی ترکیبی یک معیار ارزیابی برآزش درونی مدل است و براساس میزان سازگاری سوالات مربوط به سنجش هر عامل قابل محاسبه است.

جدول ۸ - مقادیر شاخص ضریب پایایی مرکب (C.R)

متغیرها	مقدار استاندارد	مقدار شاخص در مدل مورد نظر	نتیجه‌گیری
ایمنی فضای شهری	بیشتر از ۰/۶	۰,۹۴۱	برآزش مدل مناسب است
سرزندگی فضای شهری	بیشتر از ۰/۶	۰,۹۱۷	برآزش مدل مناسب است
ارتباطات شهروندی	بیشتر از ۰/۶	۰,۹۴۹	برآزش مدل مناسب است

داده‌های جدول ۸ نشان می‌دهد که مقدار شاخص ضریب پایایی مرکب (C.R) برای ایمنی فضای شهری (۰,۹۴۱)؛ سرزندگی فضای شهری (۰,۹۱۷)، و ارتباطات شهروندی (۰,۹۴۹) بوده است که همگی بالاتر از مقدار استاندارد (۰/۶) می‌باشد (هنسلر، ۲۰۰۹) و قابل قبول است.

روایی همگرا AVE

AVE میزان همبستگی یک سازه با شاخص های خود را نشان می دهد که هرچه این همبستگی بیشتر باشد، برازش مدل اندازه گیری نیز بیشتر است.

جدول ۹ - ضرایب AVE برای متغیرهای پنهان مدل پژوهش

نام متغیرها	مقدار استاندارد	مقدار شاخص در مدل مورد نظر	نتیجه گیری
ایمنی فضای شهری	بیشتر یا برابر ۰/۵	۰,۵۰۳	برازش مدل مناسب است
سرزندگی فضای شهری	بیشتر یا برابر ۰/۵	۰,۶۳۷	برازش مدل مناسب است
ارتباطات شهروندی	بیشتر یا برابر ۰/۵	۰,۵۷۴	برازش مدل مناسب است

داده های جدول ۹ مقادیر AVE میانگین واریانس استخراج شده را برای سنجش روایی همگرا نشان می دهد. فورنل و لارکر (۱۹۸۱) معیار AVE را برای سنجش روایی همگرا معرفی کرده اند. مقدار AVE در ایمنی فضای شهری (۰,۵۰۳)، سرزندگی فضای شهری (۰,۶۳۷)؛ و ارتباطات شهروندی (۰,۵۷۴) بوده است و از آنجایی که هیر و همکاران (۲۰۱۴) مقدار بحرانی را عدد ۰/۵ تعیین نموده اند و مقادیر فوق بالاتر از مقدار شاخص می باشند بنابراین روایی همگرای مدل مورد تایید است.

روایی واگرا

منظور از روایی تشخیصی همان روایی واگرا است. بر این اساس روایی واگرای قابل قبول یک مدل اندازه گیری حاکی از آن است که یک سازه در مدل تعامل بیشتری با شاخص های خود دارد تا با سازه های دیگر. در روش حداقل مربعات جزئی و مدلیابی معادلات ساختاری، این امر به وسیله یک ماتریس صورت می گیرد که خانه های این ماتریس حاوی مقادیر ضرایب همبستگی بین سازه ها و قطر اصلی ماتریس جذر مقادیر AVE مربوط به هر سازه است. میانگین واریانس استخراج شده (AVE)

جدول ۱۰: ماتریس همبستگی بین سازه ها و مقادیر AVE بر اساس معیار فورنل و لارکر

متغیرها	۱	۲	۳	۴
۱-ارتباطات شهروندی	۰,۷۵۸			
۲-ایمنی فضای شهری	۰,۷۱۱	۰,۷۱		
۴-سرزندگی فضای شهری	۰,۷۵۳	۰,۷	۰,۷۰۶	۰,۷۹۸

داده های جدول ۱۰ ماتریس همبستگی سازه ها که در برش اصلی آن مقادیر جذر AVE قرار گرفته اند را نشان می دهد. همان طور که در این جدول مشاهده می شود برای تمامی سازه ها مقدار جذر AVE بزرگتر از مقدار همبستگی آن سازه با سایر سازه ها است و می توان گفت تمامی سازه ها در مدل، تعامل بیشتری با نشان گرهای خود دارند تا با سازه های دیگر و به بیان دیگر روایی واگرای مدل در حد مناسبی است. به عقیده هیر و همکاران (۲۰۱۴)، طبق آزمون بار عرضی، بارهای

عاملی هر یک از شاخص های سازه مرتبط باید از کل شاخص های دیگر سازه ها بزرگتر باشد که این معیار هم به عنوان دیگر معیار روایی واگرا در مدل اندازه گیری صادق است.

برازش مدل ساختاری

مطابق با الگوریتم تحلیل داده‌ها در روش PLS پس از برازش مدل‌های اندازه‌گیری، برازش، مدل ساختاری پژوهش بررسی می‌شود. برخلاف مدل‌های اندازه‌گیری که در آن روابط بین متغیر مکنون با متغیرهای آشکار مورد توجه است، در بررسی مدل ساختاری روابط بین متغیرهای مکنون با همدیگر تجزیه و تحلیل شده و معیارهای ضرایب معناداری t -values معیار R Squares یا R^2 ؛ معیار استون گیزر Q^2 ؛ معیار افزونگی برای برازش مدل ساختاری بررسی شد.

مقادیر معناداری t

مقدار آماره t در واقع ملاک اصلی تایید یا رد فرضیات است. اگر این مقدار آماره از ۱۰۹۶ بیشتر باشد نتیجه می‌گیریم که آن فرضیه در سطوح ۹۹ درصد تایید می‌شود.

جدول ۱۱ - آماره t برای مولفه‌های هر متغیر

ارتباطات شهروندی		سرزندگی فضای شهری		ایمنی فضای شهری	
t مقدار آماره	مولفه ها	t مقدار آماره	مولفه ها	t مقدار آماره	مولفه ها
۱۷,۳۲	Sh1	۵۴,۸	S1	۹,۱۲	E1
۷,۰۳	Sh2	۸,۸۳	S2	۶,۳۳	E2
۱۹,۴۸	Sh3	۱۰,۱۲	S3	۵,۶۶	E3
۲۱,۷	Sh4	۶,۸	S4	۵,۷۶	E4
۱۸,۳۴	Sh5	۲۲,۶	S5	۱۰,۸	E5
۹,۸۳	Sh6	۶۱,۲	S6	۱۷,۱۲	E6
۳۴,۷۶	Sh7	۲۳,۸	S7	۸,۸۴	E7
۲۵,۴۸	Sh8	۲۰,۴	S8	۸,۷۹	E8
۴۴,۳۵	Sh9	--	S9	۱۲,۸۷	E9
۲۱,۲۲	Sh10	۵۳,۳	S10	۱۸,۵	E10
۱۰	Sh11	۱۷,۶	S11	۱۵,۸۳	E11
۱۷,۸	Sh12	--	--	۲۹,۱۸	E12
۲۸,۳۳	Sh13	--	--	۲۴,۸۱	E13
--	Sh14	--	--	۱۴,۱	E14
۸	Sh15	--	--	--	E15
--	--	--	--	--	E16
--	--	--	--	۴۲	E17
--	--	--	--	--	E18
--	--	--	--	۱۹,۹	E19

داده‌های جدول ۱۱ بار عاملی مربوط به هر متغیر را نشان می‌دهد همانطور که مقادیر نشان می‌دهد:

- در متغیر ایمنی فضای شهری، کمترین مقدار آماره $t=5,66$ مربوط به گویه E3 و بیشترین مقدار آماره $t=42$ مربوط به گویه E17 بوده است.

- در متغیر سرزندگی فضای شهری، کمترین مقدار آماره $t=6,8$ مربوط به گویه S4 و بیشترین مقدار آماره $t=61,2$ مربوط به گویه S6 بوده است.

در متغیر ارتباطات شهروندی، کمترین مقدار آماره $t=7,03$ مربوط به گویه Sh2 و بیشترین مقدار آماره $t=44,35$ مربوط به گویه Sh9 بوده است.

ضریب تعیین

جدول ۱۲ - مقادیر R2 در برازش ساختاری مدل تحقیق

ضریب R2	متغیر
۰,۸۷۴	ارتباطات شهروندی

داده های جدول ۱۲ مقدار ضریب تعیین (R2) مربوط به متغیر وابسته مدل را نشان می‌دهد. این مقدار میزان تاثیر یک متغیر برونزا بر یک متغیر درونزا را نشان می‌دهد. تروچیلو (۲۰۰۹) سه مقدار ۰/۱۹؛ ۰/۳۳ و ۰/۶۷ را به عنوان مقادیر ضعیف، متوسط و قوی برای برازش مدل معرفی کرده است. از آنجایی که مقدار ضریب تعیین در این پژوهش برای ارتباطات شهروندی (متغیر وابسته) ۰,۸۷۴ است. بنابراین مدل، از برازش قوی، برخوردار است و متغیرهای مستقل می‌توانند (ایمنی، خوانایی و سرزندگی) تا حد زیادی تغییرات مربوط به متغیرهای وابسته را تبیین کنند.

معیار استون-گیزر Q2

این معیار قدرت پیش‌بینی مدل را مشخص می‌سازد و مدلهایی که برازش بخش ساختاری قابل قبولی دارند، باید قابلیت پیش‌بینی شاخص‌های مربوط به سازه‌های درونزای مدل را داشته باشند. بدین معنا که اگر در یک مدل، روابط بین سازه‌ها به درستی تعریف شده باشند، سازه‌ها می‌توانند به قدر کافی بر شاخص‌های یکدیگر تأثیر گذاشته و از این راه، فرضیه‌ها به درستی تأیید شوند. داوری و رضازاده به نقل از هنسلر و همکاران (۲۰۰۹)، درباره شدت قدرت پیش‌بینی مدل در مورد سازه‌های درونزا، سه مقدار ۰,۰۲؛ ۰,۱۵ و ۰,۳۵ به ترتیب قدرت پیش‌بینی ضعیف، متوسط و قوی تعیین نموده اند.

جدول ۱۳ - مقادیر Q2 در برازش ساختاری مدل تحقیق

ضریب Q2	متغیرها
۰,۴۶	ارتباطات شهروندی

داده‌های جدول ۱۳ نشان می‌دهد که مقدار شاخص $Q2$ در این پژوهش برای متغیر ارتباطات شهروندی ۰,۴۶ بوده است از آنجایی که این معیار، قدرت پیش بینی مدل را مشخص می‌سازد. با توجه به مقدار به دست آمده و مقایسه با مقادیر استاندارد می‌توان گفت قدرت پیش بینی کنندگی مدل در حد قوی بوده است. که حاکی از برازش مناسب مدل ساختاری پژوهش است.

معیار افزونگی

جدول ۱۴ - مقادیر افزونگی در برازش ساختاری مدل تحقیق

متغیرها	مقادیر اشتراکی	ضرایب تعیین	مقادیر افزونگی
ایمنی فضای شهری	۰,۴۲	--	--
سرزندگی فضای شهری	۰,۵۱۷	--	--
ارتباطات شهروندی	۰,۴۸۲	۰,۸۷۴	۰,۴۲۱

داده‌های جدول ۱۴ مقادیر مربوط به افزونگی را نشان می‌دهد. این معیار از حاصل ضرب مقادیر اشتراکی سازه‌ها در ضرایب تعیین مقادیر مربوط به آن‌ها به دست آمده و نشانگر مقدار تغییرپذیری شاخص‌های یک سازه درون‌زا است که از یک یا چند سازه برون‌زا تأثیر می‌پذیرد. درمورد مقدار ملاک برای این شاخص، عددی بیان نشده و میانگین شاخص افزونگی یک معیار کلی کیفیت مدل ساختاری است که برای همه سازه‌های درون‌زا به کار می‌رود.

برازش کلی مدل (معیار نیکویی برازش / GOF)

برای بررسی برازش مدل کلی که هر دو بخش مدل اندازه‌گیری و ساختاری را کنترل می‌کند، معیار GOF به ترتیب زیر محاسبه شد:

$$GOF = \sqrt{\text{Communalities} \times R^2}$$

جدول ۱۵ - مقادیر اشتراکی و R^2 متغیرهای تحقیق

متغیرها	مقدار اشتراکی	مقدار R^2
ایمنی فضای شهری	۰,۴۲	--
سرزندگی فضای شهری	۰,۵۱۷	--
ارتباطات شهروندی	۰,۴۸۲	۰,۸۷۴
میانگین	۰,۴۷۳	۰,۸۷۴

داده‌های جدول ۱۵ مقادیر اشتراکی و مقادیر ضریب تعیین به منظور برآورد شاخص GOF را نشان می‌دهد. مهم‌ترین شاخص برازش مدل در تکنیک حداقل مجذورات جزئی شاخص GOF است. این شاخص با استفاده از میانگین شاخص R^2 و میانگین مقادیر اشتراکی قابل محاسبه است. همانطور که جدول نشان داده میانگین هندسی مقادیر اشتراکی (۰,۴۷۳) و ضریب تعیین (۰,۸۷۴) بوده بنابراین طبق فرمول زیر:

$$GOF = \sqrt{0.473 \times 0.874} = 0.627$$

مقدار GOF (۰,۶۲۷) بوده که در مقایسه با مقادیر اعلام شده توسط وتزلس و همکاران (۲۰۰۹) (۰/۱، ۰/۲۵ و ۰/۳۶) این مقدار خیلی بیشتر از ۰,۳۶ می‌باشد بنابراین مقدار GOF حاصل بیانگر برازش قوی کل مدل است. ایمنی و امنیت فضای شهری بر توسعه روابط شهروندی خیابان گوهردشت شهرکرج تاثیر دارد.

جدول ۱۶ - برآورد ضرایب معناداری ایمنی و امنیت فضای شهری بر توسعه روابط شهروندی

مسیر	ضریب اثر	خطای انحراف استاندارد	T-Value (نسبت بحرانی)	سطح معناداری
ایمنی فضای شهری بر توسعه روابط شهروندی	۰,۲۸۴	۰,۰۵۹	۵,۲۴	۰,۰۰۰

داده‌های جدول ۱۶ نشان داده است که مقدار t بدست آمده ($t=5,24$) در خصوص ایمنی و امنیت فضای شهری بر توسعه روابط شهروندی خیابان گوهردشت شهرکرج سطح $P < 0,01$ معنادار می‌باشد. یعنی ایمنی و امنیت فضای شهری بر توسعه روابط شهروندی در خیابان گوهردشت شهرکرج تاثیر داشته و ضریب اثر آن ۰,۲۸۴ بوده است. یافته‌های پژوهش نشان داده است که ایمنی و امنیت فضای شهری بر توسعه روابط شهروندی خیابان گوهردشت شهرکرج تاثیر داشته که ضریب تاثیر آن از مقدار قابل توجهی نیز برخوردار است. ضمناً در بین دو متغیر مورد بررسی (ایمنی و سرزندگی) متغیر ایمنی کمترین تاثیر را بر ارتباط شهروندی داشته است. یافته‌های این پژوهش با یافته‌های بهزادفر و طهماسبی (۱۳۹۲) همخوانی دارد آنان دریافتند مولفه های ادراکی (ایمنی و امنیت و خوانایی) به طور مستقیم و غیرمستقیم بر تعاملات اجتماعی شهروندان تاثیر می‌گذارند. علیمردانی و همکاران (۱۳۹۵) دریافتند افزایش میزان احساس امنیت درک شده از فضا ضمن بهبود کیفیت زندگی شهری، نقش مهمی در افزایش سرزندگی فضاهای شهری و ارتقای حیات شبانه فضا و ارتباطات شهروندی نیز به همراه دارد. محمدیان و گوهر مطهر (۱۳۹۷) نیز دریافتند بین کیفیت محیط شهری و مولفه های آن یعنی ایمنی و امنیت، با روابط اجتماعی شهروندان رابطه وجود دارد. اکبری اوغاز و حنایی (۱۳۹۸) نیز نتیجه گرفتند که امنیت فضاهای شهری ۵۹٪ تعاملات اجتماعی معلولین را تبیین می‌کند. رهنما و شاددل (۱۴۰۱) نتیجه گرفتند که فضاهای سبز شهری، عامل برقراری ارتباط بین فردی تلقی شده و در راستای گسترش هر چه بیشتر این ارتباطات باید به بُعد ادراکی - احساسی (امنیت بیشتر ارتقاء سطح حداکثری نظارت اجتماعی؛ کنترل های نامحسوس افزایشی یابد (نصب دوربین)؛ ایجاد ایستگاه پلیس در پارکها به منظور ارتقاء سطح امنیت و جلوگیری از ورود موتور به پارک) توجه بیشتری گردد.

همان‌طور که یافته‌های پژوهش نشان داده است امنیت فضاهای شهری می‌تواند ارتباط شهروندی را در بین آنان گسترش دهد. انسان موجودی اجتماعی است بنابراین برقراری ارتباطات با دیگران از جمله نیازهای ضروری وی تلقی می‌شود. در کنار نیاز به ارتباطات اجتماعی امنیت نیز یکی دیگر از نیازهای بنیادین انسان تلقی می‌گردد که شاید بتوان گفت از نظر درجه اهمیت از نیاز برقراری ارتباط مهمتر باشد. یعنی انسان وقتی تمایل به برقراری ارتباط دارد که احساس امنیت داشته باشد چنانچه حس کند که حضورش در محیطی به منظور برقراری ارتباط با دیگران از نظر جانی و مالی، فرهنگی اجتماعی و سیاسی برای او آسیب زا است مسلم از چنین اقدامی پرهیز خواهد کرد. بنابراین، حضور در فضای شهری و

به ویژه فضاهای عمومی شهری همچون میدین، خیابان‌ها و پارک‌ها و حق طبیعی همه شهروندان می‌باشد، فضایی که در آن بتوان به راحتی به برقراری ارتباط با دیگران و تعاملات اجتماعی پرداخت و از حضور در چنین فضایی لذت برد. چنین فضایی بایستی برای همه افراد جامعه اعم از زن و مرد، گروه‌های سنی و اجتماعی گوناگون به صورت بالفعل و بالقوه مناسب بوده و ایمنی و امنیت را به طور مشابه برای همه ساکنان و ناظران فراهم نماید. به نظر می‌رسد با توجه به میزان ایمنی و میزان ارتباط شهروندی که در فرضیات قبلی بررسی شد بایستی مسئولین شهری در شهر کرج اقدامات گسترده تری در راستای ایمنی و امنیت فضاهای شهری بویژه خیابان گوهردشت کرج انجام دهند.

سرزندگی فضای شهری بر توسعه روابط شهروندی خیابان گوهردشت شهرکرج تأثیر دارد. همانطور که یافته‌های پژوهش نشان داده است سرزندگی فضای شهری بر توسعه روابط شهروندی در خیابان گوهردشت شهرکرج تأثیر داشته و ضریب تأثیر آن نیز از مقدار قابل توجهی برخوردار است. ضمناً در بین دو متغیر مورد بررسی (ایمنی و سرزندگی) متغیر سرزندگی بیشترین تأثیر را بر ارتباط شهروندی داشته است. یافته‌های پژوهش با یافته‌های حاجی احمدی همدانی و همکاران (۱۳۹۴) همخوانی دارد آنها نتیجه گرفتند که شاخص‌هایی مانند تجهیز فضاهای رها شده، نورپردازی، پاکیزگی محیط، ایجاد تعادل در فعالیت‌های شهری و جلوگیری از غلبه محیط‌های مردانه، وجود فضاهایی برای ماندن بیشتر در فضا، فعالیت‌های شبانه روزی و محیط‌هایی با نظارت اجتماعی بالا می‌تواند در ارتقای سطح فعالیت‌های اجتماعی زنان (تعاملات اجتماعی) در فضاهای شهری مؤثر واقع شود. پاک‌نهاد و همکاران (۱۳۹۶) نتیجه گرفتند که چهار مولفه‌ی تنوع، خوانایی، سرزندگی و نفوذپذیری تأثیر بیشتری بر تعاملات اجتماعی داشته‌اند. محمدیان و گوهر مطهر (۱۳۹۷) نیز دریافتند بین کیفیت محیط شهری و مولفه‌های آن یعنی سرزندگی با روابط اجتماعی شهروندان رابطه وجود دارد. مقصود و ذاکر حقیقی (۱۳۹۸) نتیجه گرفتند که ابعاد عملکردی موجود در الگوهای فعالیتی چهار راه ولی عصر تهران با ظرفیت‌هایی که در خود دارند، سبب تولید تعاملات اجتماعی پایدار در این فضا شده و سرزندگی را در آن رقم می‌زنند. حبیبی و همکاران (۱۳۹۹) نتیجه گرفتند که پویایی و از جمله عوامل مؤثر بر تعاملات اجتماعی در فضاهای شهری است. مولوی و همکاران (۱۴۰۰) نیز نتیجه گرفتند که شاخص تعاملات اجتماعی بیشترین تأثیرپذیری را از شاخص سرزندگی شهری دارد. رهنما و شاددل (۱۴۰۱) نیز نتیجه گرفتند که فضاهای سبز شهری، همانطور که به عنوان منبعی برای ارتقای سلامت اجتماعی می‌باشد، عامل برقراری ارتباط بین فردی نیز تلقی شده بنابراین باید با ایجاد تنوع در پوشش گیاهی؛ تعبیه‌المان، مجسمه، و عناصر شاخص در فضاهای سبز شهری؛ استفاده از مشارکت داوطلبانه مردم در حفظ فضای سبز؛ تنوع در کف‌سازی در رنگ، بافت، اندازه، و شکل ظاهری عناصر تشکیل دهنده مناظر بر بعدزیباشناختی آنها اقدامات بیشتری صورت گیرد. لنک و مورا (۲۰۱۸) نتیجه گرفتند که بخش مهمی از سرزندگی شهر سانتیاگو به دلیل ساختار فیزیکی خیابان‌ها، معابر پیاده و گالری‌های تجاری بوده است. که سبب تسهیل تنوع اجتماعی ارائه دهندگان خدمات و کاربران در مرکز تجاری سانتیاگو می‌شود. گائو (۲۰۲۱) نتیجه گرفتند که سرزندگی شهری شاخص مهمی از ظرفیت توسعه شهری است. امکانات فیزیکی از جمله ترافیک شهری نقش مؤثری بر افزایش پایداری و سرزندگی شهری داشته و موجب تعاملات اجتماعی دارد. وو و

همکاران (۲۰۲۲) نتیجه گرفتند که گسترش فضای سبز از جمله جذابیت های شهری است اما فضای سبز بیش از اندازه از سرزندگی خیابان‌ها جلوگیری می‌کند. پس از فضای سبز دسترسی به مقصد بیشترین تاثیر را بر تعاملات شهری دارد. بخصوص در روزهای آخر هفته که رفت و آمدها بیشتر می‌گردد دسترسی می‌تواند نقش مهمتری در تعاملات اجتماعی داشته باشد.

فضای شهری در واقع جزء فضای زندگی روزمره شهروندان بوده که هر روزنه آگاهانه یا ناآگاهانه در طول راه از منزل تا محل کار ادراک می‌گردد. توجه به نقش فضای شهری در اجتماع پذیری قدمتی دیرینه دارد آنچه که بیش از هر معیاری یک شهر را از سایر شهرها متمایز می‌کند، میزان سرزندگی و حضور شهروندان در فضاهای عمومی آن شهر است. فضایی سرزنده است که دامنه وسیعی از روز انواع افراد به اختیار خود و نه از روی اجبار به آنجا آمده و لحظاتی را در آن فضا سپری می‌نمایند به عبارت دیگر فضا باید به گونه ای باشد که مردم بیایند و بمانند. همانطور که یافته‌های پژوهش نشان داده است سرزندگی فضاهای شهری بویژه در خیابان گوهر دشت کرج در ارتباطات اجتماعی شهروندان تاثیر داشته است. زیرا وقتی فضا از سرزندگی لازم برخوردار باشد با حضور فرد در این فضا احساس شادی و نشاط در او ایجاد گردیده که این احساس شادی و نشاط منجر به برقراری ارتباط با دیگران می‌گردد. این شادی و نشاط هم منجر به تقویت حس تعلق خاطر نسبت به شهر در شهروندان گردیده و هم از آنجایی که یک نیاز طبیعی فرد را مرتفع می‌کند احساس خوشی در زندگی به او دست خواهد داد.

آزمون فرضیه‌ها

ایمنی، امنیت و سرزندگی فضای شهری بر توسعه روابط شهروندی در خیابان گوهر دشت کرج تاثیر دارد.

یافته‌های پژوهش نشان داده است که رابطه بین ایمنی، امنیت و سرزندگی فضاهای شهری با توسعه روابط شهروندی در بین شهروندان شهر کرج معنادار بوده که در این بین با توجه به مقادیر ضریب همبستگی رابطه سرزندگی فضاهای شهری با توسعه روابط شهروندی از شدت بالاتری برخوردار است. هم‌چنین مشخصه آماری رگرسیون نیز نشان داده است که ۴۳٫۵ درصد واریانس مربوط به توسعه روابط شهروندی در بین ساکنان شهر کرج به وسیله متغیرهای ایمنی، امنیت و سرزندگی تبیین می‌شود. که متغیر سرزندگی فضاهای شهری بیشترین ضریب تاثیر و ایمنی و امنیت کمترین ضریب را به خود اختصاص داده است. بنابراین با توجه به نتایج آزمون های آماری سرزندگی و خوانایی با اطمینان ۹۹ درصد و ایمنی و امنیت با اطمینان ۹۵ درصد می‌توانند تغییرات مربوط به توسعه روابط شهروندی را در بین ساکنان خیابان گوهر دشت کرج را پیش‌بینی کنند.

این یافته پژوهش با یافته‌های مولوی و همکاران (۱۴۰۰)، رهنما و شاددل (۱۴۰۱)، گائو (۲۰۲۱)، وو و همکاران (۲۰۲۲) همخوانی دارد.

فضای شهری به عنوان عنصر بنیادین شهرها در عصر جهانی شدن و تبادل سرمایه به عنوان جاذبه و مغناطیسی قدرتمند در معادلات رقابت بین شهرها به طور جد به ایفای نقش می‌پردازند. ارتقاء کیفیت فضاهای شهری عامل مهم تعاملات

اجتماعی و توسعه شهری است. یک محیط شهری با کیفیت، لقاء کننده حس رفاه و رضایتمندی به شهروندان از طریق خصوصیات کالبدی اجتماعی یا نمادین است. ایمنی و امنیت، سرزندگی از جمله مولفه های کیفیت فضاهای شهری که یافته های این پژوهش نشان داده است که این دو متغیر به عنوان متغیرهای پیش بینی قدرت تبیین متغیر ملاک یعنی تعاملات اجتماعی را دارد. بنابراین تقویت ایمنی و سرزندگی می تواند تعاملات اجتماعی را در فضاهای شهری خیابان گوهر دشت کرج تقویت کند وقتی فضاهای شهری از ایمنی و امنیت لازم برخوردار باشد و در کنار ایمنی سرزندگی لازم را نیز داشته باشد فرد با حضور در این فضا احساس شادمانی کرده که این احساس شادمانی نوعی تعلق خاطر نسبت به جامعه را ایجاد می نماید.

ایمنی و امنیت فضای شهری بر توسعه روابط شهروندی خیابان گوهردشت شهرکرج تاثیر دارد.

یافته های پژوهش نشان داده است که ایمنی و امنیت فضای شهری بر توسعه روابط شهروندی خیابان گوهردشت شهرکرج تاثیر داشته که ضریب تاثیر آن از مقدار قابل توجهی نیز برخوردار است. ضمناً در بین دو متغیر مورد بررسی (ایمنی و سرزندگی) متغیر ایمنی کمترین تاثیر را بر ارتباط شهروندی داشته است. یافته های این پژوهش با یافته های بهزادفر و طهماسبی (۱۳۹۲) همخوانی دارد آنان دریافتند مولفه های ادراکی (ایمنی و امنیت) به طور مستقیم و غیرمستقیم بر تعاملات اجتماعی شهروندان تاثیر می گذارند. علیمردانی و همکاران (۱۳۹۵) دریافتند افزایش میزان احساس امنیت درک شده از فضا ضمن بهبود کیفیت زندگی شهری، نقش مهمی در افزایش سرزندگی فضاهای شهری و ارتقای حیات شبانه فضا و ارتباطات شهروندی نیز به همراه دارد. محمدیان و گوهر مطهر (۱۳۹۷) نیز دریافتند بین کیفیت محیط شهری و مولفه های آن یعنی ایمنی و امنیت، با روابط اجتماعی شهروندان رابطه وجود دارد.

اکبری اوغاز و حنایی (۱۳۹۸) نیز نتیجه گرفتند که امنیت فضاهای شهری ۵۹٪ تعاملات اجتماعی معلولین را تبیین می کند. رهنما و شاددل (۱۴۰۱) نتیجه گرفتند که فضاهای سبز شهری، عامل برقراری ارتباط بین فردی تلقی شده و در راستای گسترش هر چه بیشتر این ارتباطات باید به بُعد ادراکی - احساسی (امنیت بیشتر ارتقاء سطح حداکثری نظارت اجتماعی؛ کنترل های نامحسوس افزایشی یابد (نصب دوربین)؛ ایجاد ایستگاه پلیس در پارکها به منظور ارتقاء سطح امنیت و جلوگیری از ورود موتور به پارک) توجه بیشتری گردد.

همانطور که یافته های پژوهش نشان داده است امنیت فضاهای شهری می تواند ارتباط شهروندی را در بین آنان گسترش دهد. انسان موجودی اجتماعی است بنابراین برقراری ارتباطات با دیگران از جمله نیازهای ضروری وی تلقی می شود. در کنار نیاز به ارتباطات اجتماعی امنیت نیز یکی دیگر از نیازهای بنیادین انسان تلقی می گردد که شاید بتوان گفت از نظر درجه اهمیت از نیاز برقراری ارتباط مهمتر باشد. یعنی انسان وقتی تمایل به برقراری ارتباط دارد که احساس امنیت داشته باشد چنانچه حس کند که حضورش در محیطی به منظور برقراری ارتباط با دیگران از نظر جانی و مالی، فرهنگی اجتماعی و سیاسی برای او آسیب زا است مسلم از چنین اقدامی پرهیز خواهد کرد. بنابراین، حضور در فضای شهری و به ویژه فضاهای عمومی شهری هم چون میدانی، خیابانها و پارکها و حق طبیعی همه شهروندان می باشد، فضایی که در آن بتوان به راحتی به برقراری ارتباط با دیگران و تعاملات اجتماعی پرداخت و از حضور در چنین فضایی لذت برد.

چنین فضایی بایستی برای همه افراد جامعه اعم از زن و مرد، گروه های سنی و اجتماعی گوناگون به صورت بالفعل و بالقوه مناسب بوده و ایمنی و امنیت را به طور مشابه برای همه ساکنان و ناظران فراهم نماید. به نظر می رسد با توجه به میزان ایمنی و میزان ارتباط شهروندی بایستی مسئولین شهری در شهر کرج اقدامات گسترده تری در راستای ایمنی و امنیت فضاهای شهری بویژه خیابان گوهر دشت کرج انجام دهند.

سرزندگی فضای شهری بر توسعه روابط شهروندی خیابان گوهر دشت شهر کرج تاثیر دارد.

همانطور که یافته های پژوهش نشان داده است سرزندگی فضای شهری بر توسعه روابط شهروندی در خیابان گوهر دشت شهر کرج تاثیر داشته و ضریب تاثیر آن نیز از مقدار قابل توجهی برخوردار است. ضمناً در بین دو متغیر مورد بررسی (ایمنی و سرزندگی) متغیر سرزندگی بیشترین تاثیر را بر ارتباط شهروندی داشته است. یافته های پژوهش با یافته های حاجی احمدی همدانی و همکاران (۱۳۹۴) همخوانی دارد آنها نتیجه گرفتند که شاخص هایی مانند تجهیز فضاهای رها شده، نورپردازی، پاکیزگی محیط، ایجاد تعادل در فعالیت های شهری و جلوگیری از غلبه محیط های مردانه، وجود فضاهایی برای ماندن بیشتر در فضا، فعالیت های شبانه روزی و محیط هایی با نظارت اجتماعی بالا می تواند در ارتقای سطح فعالیت های اجتماعی زنان (تعاملات اجتماعی) در فضاهای شهری مؤثر واقع شود. پاک نهاد و همکاران (۱۳۹۶) نتیجه گرفتند که چهار مولفه ی تنوع، خوانایی، سرزندگی و نفوذپذیری تاثیر بیشتری بر تعاملات اجتماعی داشته اند. محمدیان و گوهر مطهر (۱۳۹۷) نیز دریافتند بین کیفیت محیط شهری و مولفه های آن یعنی سرزندگی با روابط اجتماعی شهروندان رابطه وجود دارد. مقصود و ذاکر حقیقی (۱۳۹۸) نتیجه گرفتند که ابعاد عملکردی موجود در الگوهای فعالیتی چهار راه ولی عصر تهران با ظرفیت هایی که در خود دارند، سبب تولید تعاملات اجتماعی پایدار در این فضا شده و سرزندگی را در آن رقم می زنند. حبیبی و همکاران (۱۳۹۹) نتیجه گرفتند که پویایی و از جمله عوامل مؤثر بر تعاملات اجتماعی در فضاهای شهری است. مولوی و همکاران (۱۴۰۰) نیز نتیجه گرفتند که شاخص تعاملات اجتماعی بیشترین تأثیرپذیری را از شاخص سرزندگی شهری دارد. رهنما و شاددل (۱۴۰۱) نیز نتیجه گرفتند که فضاهای سبز شهری، همانطور که به عنوان منبعی برای ارتقای سلامت اجتماعی می باشد، عامل برقراری ارتباط بین فردی نیز تلقی شده بنابراین باید با ایجاد تنوع در پوشش گیاهی؛ تعبیه المان، مجسمه، و عناصر شاخص در فضاهای سبز شهری؛ استفاده از مشارکت داوطلبانه مردم در حفظ فضای سبز؛ تنوع در کف سازی در رنگ، بافت، اندازه، و شکل ظاهری عناصر تشکیل دهنده مناظر بر بعدزیباشناختی آنها اقدامات بیشتری صورت گیرد. لنک و مورا (۲۰۱۸) نتیجه گرفتند که بخش مهمی از سرزندگی شهر سانتیاگو به دلیل ساختار فیزیکی خیابان ها، معابر پیاده و گالری های تجاری بوده است. که سبب تسهیل تنوع اجتماعی ارائه دهندگان خدمات و کاربران در مرکز تجاری سانتیاگو می شود. گائو (۲۰۲۱) نتیجه گرفتند که سرزندگی شهری شاخص مهمی از ظرفیت توسعه شهری است. امکانات فیزیکی از جمله ترافیک شهری نقش مؤثری بر افزایش پایداری و سرزندگی شهری داشته و موجب تعاملات اجتماعی دارد. وو و همکاران (۲۰۲۲) نتیجه گرفتند که گسترش فضای سبز از جمله جذابیت های شهری است اما فضای سبز بیش از اندازه از سرزندگی خیابان ها جلوگیری می کند. پس از فضای سبز دسترسی به مقصد بیشترین تاثیر را بر تعاملات شهری دارد. بخصوص در روزهای

آخر هفته که رفت و آمد ها بیشتر می گردد دسترسی می تواند نقش مهمتری در تعاملات اجتماعی داشته باشد. فضای شهری در واقع جزء فضای زندگی روزمره شهروندان بوده که هر روزنه آگاهانه یا ناآگاهانه در طول راه از منزل تا محل کار ادراک می گردد. توجه به نقش فضای شهری در اجتماع پذیری قدمتی دیرینه دارد آنچه که بیش از هر معیاری یک شهر را از سایر شهرها متمایز می کند، میزان سرزندگی و حضور شهروندان در فضاهای عمومی آن شهر است. فضایی سرزنده است که دامنه وسیعی از روز انواع افراد به اختیار خود و نه از روی اجبار به آنجا آمده و لحظاتی را در آن فضا سپری می نمایند به عبارت دیگر فضا باید به گونه ای باشد که مردم بیایند و بمانند. همانطور که یافته های پژوهش نشان داده است سرزندگی فضاهای شهری بویژه در خیابان گوهر دشت کرج در ارتباطات اجتماعی شهروندان تأثیر داشته است. زیرا وقتی فضا از سرزندگی لازم برخوردار باشد با حضور فرد در این فضا احساس شادی و نشاط در او ایجاد گردیده که این احساس شادی و نشاط منجر به برقراری ارتباط با دیگران می گردد. این شادی و نشاط هم منجر به تقویت حس تعلق خاطر نسبت به شهر در شهروندان گردیده و هم از آنجایی که یک نیاز طبیعی فرد را مرتفع می کند احساس خوشی در زندگی به او دست خواهد داد.

پیشنهادات

- مطالعه به منظور شناسایی مکان های پر خطر و جرم خیر در سطح خیابان گوهر دشت و سایر فضاهای شهری و برنامه ریزی به منظور از بین بردن محیط ها مستعد جرم و بزهکاری مانند از بین بردن نقاط کور، افزایش سطح روشنایی، ساماندهی ساختمان های مخروبه.
- افزایش سطح نظارت نهادهای نظارتی بر مکان های عمومی همانند پارک ها و فضاهای تفریحی.
- تلاش در جهت بهبود و ارتقاء امنیت اجتماعی (مبازه با افراد مجرم همانند ارازل، معتادین، جیب برها و...) در سطح شهر.
- کف سازی مناسب مسیرها بخصوص پیاده روها برای افزایش سطح ایمنی.
- بازنگری معابر از نظر وضعیت آسفالت، شیب و.. بویژه برای گروه های خاص (معلولین، روشندان)
- مقابله با ساخت و سازهای غیر مجاز.
- افزایش تعداد مبلمان های با کیفیت برای نشستن در فضاهای عمومی شهری که پتانسیل این فرآیند را داشته باشند..
- ایجاد فضاهای سبز با کاربری تفریحی (بویژه برای کودکان)
- ایجاد و گسترش مراکز فرهنگی مانند فرهنگسراها، کتابخانه، سالن های نمایش، مراکز کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان.
- احداث فضاهای ورزشی برای گروه ها و اقشار مختلف بویژه کودکان.
- توجه به بهداشت فضاهای شهری (جمع آوری زباله، نظافت و فاضلاب های سطح شهر).
- نورپردازی جذاب و شفاف سازی جداره ساختمان ها جهت خوانایی و زیبایی ساختمان ها در شب.
- ارتقاء کالبدی سیمای ظاهری بناهای سطح شهر بویژه بناهای تجاری .

- استفاده هرچه بیشتر از عناصر و المان‌های شهری مطابق با ویژگی‌های بومی و اقلیمی شهر کرج در میدان اصلی پیاده راه؛

- استفاده از وسایل حمل و نقل عمومی مناسب (به روز و برقی) به منظور جلوگیری از آلودگی هوا. (راه اندازی ایستگاه‌های دوچرخه سواری در فواصل مناسب از طول مسیر).

منابع

- بختیاری منش، الهام و بختیاری منش، مهیا، (۱۴۰۰). بررسی نقش عوامل کالبدی در سرزندگی خیابان نوبهار کرمانشاه، با رجوع به آراء کاربران فضا، نشریه معماری و شهرسازی آرمان شهر، دوره ۱۴، شماره ۳۴، صفحه ۶۴-۴۷.
- پارسی، حمید رضا، (۱۳۸۳). شناخت محتوای شهر، فصلنامه هنرهای زیبا، شماره ۱۱، صفحه ۴۹-۴۱.
- تاجیک، محسن، استعلاجی، علیرضا و سرور، رحیم، (۱۳۹۵). بررسی میزان مشارکت مردم در امنیت محله‌های شهری (مورد مطالعه: شهر شمشک - دربندسر)، پژوهشنامه جغرافیای انتظامی سال چهارم، شماره پانزدهم، پاییز، صفحات ۱۱۱-۱۴۲.
- چنگیزی، نگار و احمدیان، رضا، (۱۳۹۲). بررسی شاخص‌های هویت فضای شهری در بافت تاریخی (نمونه موردی: بازار کرمان)، مجله شهر ایرانی اسلامی، فصلنامه علمی - پژوهشی شماره یازدهم، بهار، صفحه ۶۳-۵۳.
- دبیری، هدیه و زارع، لیلا، (۱۴۰۰). بررسی تأثیر مؤلفه‌های امنیتی مؤثر بر ارتقاء تعاملات اجتماعی در فضاهای جمعی (مورد مطالعه: پارک دانشجو تهران)، فصلنامه علمی - پژوهشی جغرافیا و برنامه‌ریزی منطقه‌ای، سال یازدهم، شماره ۲، بهار، صفحه ۷۵۳-۷۴۱.
- رش‌شیلان‌آباد، نجم‌الدین و دینار، سمیرا، (۱۳۹۴). باز شناخت رویکردهای نظری به فضاهای عمومی شهری، همایش: کنفرانس سالانه پژوهش‌های معماری، شهرسازی و مدیریت شهری، دوره برگزاری: ۱.
- رفیعی، مجتبی، غفاری، هادی و پاک‌نیا، مهتاب، (۱۴۰۰). بررسی شاخص‌های توسعه پایدار در احساس امنیت اجتماعی شهروندان، فصلنامه علمی آموزش محیط زیست و توسعه پایدار، سال نهم، شماره ۳، بهار.
- سجودی، مریم، حاتمی نژاد، حسین و قربانی، رامین، (۱۴۰۰). بررسی میزان امنیت محیطی با تأکید بر رویکرد CPTED (مطالعه موردی محله فرهنگ شهر رشت)، مطالعات جغرافیایی نواحی ساحلی، سال دوم، شماره دوم، پیاپی ۵، تابستان.
- صدری، آرش، بانکیان تبریزی، آرزو و رفایی افشار قزلباش، شادی، (۱۳۹۸). تأثیر پیاده راه بر افزایش تعاملات اجتماعی در فضاهای شهری بجنورد (نمونه موردی: خیابان طالقانی، محدوده میدان شهید تا مخابرات)، نشریه تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی، سال نوزدهم، شماره ۵۴، پاییز، صفحات ۱۰۲-۸۱.
- صرافی، مظفر، رضویان، محمدتقی، طالبیان، محمد حسن و اکبری، محمد رضا، (۱۳۹۸). سنجش و ارزیابی وضعیت مولفه‌های زیست‌پذیری خیابان از دیدگاه شهروندان (مطالعه موردی: خیابان ولیعصر تهران)، فصلنامه علمی - پژوهشی نگرش‌های نو در جغرافیای انسانی سال یازدهم، شماره سوم، تابستان، صفحات ۴۳۰-۴۱۵.

صمدی تودار، فواد، (۱۳۹۴). تبیین نقش کیفیت کالبدی در سرزندگی اقتصادی سکونت‌گاه‌های روستایی با تأکید بر فضای کارآفرینی، مطالعه موردی: دهستان خاوومیرآباد، شهرستان مریوان (پایان‌نامه کارشناسی ارشد) دانشگاه زنجان، ایران.

عارف حسینی، سید علی، پناهی، علی، آذر، علی و ولی‌زاده، رضا، (۱۴۰۰). سنجش و ارزیابی ابعاد سرزندگی در انواع فضاهای عمومی کلانشهر تبریز، مطالعات جامعه‌شناسی، شماره ۵۲، سال ۱۳، پاییز، صفحه ۹۱-۶۵.

گودرزی، حمیده، (۱۳۹۹). شناسایی همبستگی مولفه‌های موثر بر منظر شهری، با هدف ارتقاء کیفیت محیطی محله گوهردشت کرج، فصلنامه علمی تخصصی مطالعات طراحی شهری و پژوهش‌های شهری، سال سوم، شماره (۳) پیاپی: ۱۲، جلد دوم، پاییز، صفحات ۴۰-۲۹.

فروتن، منوچهر، صنعتگر کاخکی، مریم، رضایی، محمداکظم، (۱۳۹۲). روش ارزیابی سرزندگی محیطی در مجتمع‌های جاری و مراکز خرید، مجله هفت حصار، شماره ۶، همدان.

فیضی، سعیده و بصیری، مصطفی، (۱۳۹۹). بررسی اهمیت نورپردازی در ارتقاء سرزندگی شبانه فضاهای شهری (نمونه موردی: محله سنتی مقصودیه تبریز)، نشریه تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی، سال بیستم، شماره ۵۸، پاییز، صفحه ۳۴-۱۷.

قدس، حسین، بمانیان، محمدرضا و مرادی نسب، حسین، (۱۳۹۷). واکاوی مؤلفه‌های ساختاری تعاملات اجتماعی در فضاهای اجتماع‌پذیر (خیابان ستارخان؛ فلکه اول تا فلکه دوم صادقیه)، فصلنامه برنامه‌ریزی توسعه شهری و منطقه‌ای، سال سوم، شماره ۵، تابستان، صفحه ۸۰-۵۵.

قربانی، رسول و جام کسری، محمد، (۱۳۸۹). جنبش پیاده‌گستری رویکردی نو در احیای مراکز شهری؛ مورد مطالعه، پیاده راه تربیت تبریز، مجله مطالعات و پژوهش‌های شهری و منطقه‌ای، شماره ۶، سال دوم، پاییز، صفحه ۷۲-۵۵.

قنبریان، عبدالحمید و جعفری، مرضیه، (۱۳۹۳). بررسی عوامل مؤثر بر ارتقاء تعاملات اجتماعی در میان ساکنان محله مسکونی (نمونه موردی: محله درکه - تهران)، نشریه علمی - پژوهشی انجمن علمی معماری و شهرسازی ایران، شماره ۷، بهار و تابستان، صفحه ۶۴-۵۷.

کامور شلمانی، آمنه و حناچی، سیمین، (۱۳۹۴). بررسی تأثیر عوامل بصری فضاهای شهری بر الگوهای رفتاری شهروندان، هویت شهر شماره بیست و چهارم، سال نهم، زمستان، صفحه ۷۸-۶۵.

کابینی، لیلا، (۱۳۹۴). طراحی مرکز فرهنگی تجاری با رویکرد سرزندگی در فضای عمومی (پایان‌نامه کارشناسی ارشد) دانشگاه هنر اسلامی تبریز، ایران.

محمدخانی، فاطمه، (۱۳۹۵). شناخت مؤلفه‌های طبیعی تأثیر گذار بر ارتقای سرزندگی در مجتمع‌های مسکونی؛ مطالعه موردی: مجتمع مسکونی در تهران (پایان‌نامه کارشناسی ارشد) دانشکده هنر و معماری دانشگاه مازندران، ایران.

مدنی اصفهانی، فروغ، (۱۳۹۰). طراحی فضای شهری، مداخله در سیستم با تأکید بر هندسی فراکتال در منظر شهری. کارشناسی ارشد شهر سازی: طراحی شهری، دانشگاه هنر اصفهان.

مولوی، مهرناز، حمیدی، آرمان، فریدی فشتمی، عالیه و آریا پسند، زهرا، (۱۴۰۰). بررسی نقش پیاده راه های شهری در ارتقای شاخص های سرزندگی شهری و تعاملات اجتماعی (مطالعه موردی: پیاده راه مرکز رشت)، پژوهش های جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دوره ۹، شماره ۳، آذرماه، صفحه ۸۸۱-۹۰۸.

نایی، هوشنگ، صدیق سروستانی، رحمت الله، قهرمانی، سهراب، (۱۳۹۰). نقش فضاهای بی دفاع شهری در رفتارهای خشونت آمیز، فصلنامه دانش انتظامی - سال سیزدهم - شماره اول، صفحه ۱۹۹-۲۳۱.

نعیمی نظم آبادی، زهرا، فرج پور، مریم و امیر شقاقی، محمد رضا، (۱۳۹۴). میزان سنجی سطح تعاملات اجتماعی در بافتهای قدیمی باهم استان های شهری؛ نمونه موردی: محله درب نو گرگان، مدیریت شهری، شماره ۳۸، بهار، صفحه ۱۳۳-۱۵۰.

نعیمیان، احسان و کیانی، محمد علی، (۱۳۹۸). اصول طراحی فضاهای شهری انسان محور با رویکرد بازآفرینی، کنفرانس بین المللی توسعه پایدار و عمران شهری، دوره ۹.

هدایت نژاد کاشی، سید مصطفی، هادیانی، زهره، حاجی نژاد، علی وعسگری، علی، (۱۳۹۸). سرزندگی شهری مفهومی میان رشته ای؛ (واکاوی اصول، ابعاد و شاخصها)، مطالعات ساختار و کارکرد شهری، سال ششم، شماره بیستم، پاییز، صفحه ۷۵-۱۰۷.

منتظر الحجه، مهدی، شریف نژاد، مجتبی و رجبی، مریم، (۱۳۹۷). سنجش عوامل کالبدی مؤثر بر حس امنیت در فضاهای شهری از دیدگاه سالمندان، نشریه علمی - پژوهشی معماری و شهرسازی ایران، دوره ۹، شماره ۱۵، بهار و تابستان، صفحات ۹۱-۱۰۵.

Jin, X., Long, Y., Sun, W., Lu, Y., Yang, W., Tang, J. Evaluating cities' vitality and identifying ghost cities in China with emerging geographical data. *Cities*, 2017; 63: 98-109

Bazvandi, F., Shahbazi, M. "vitality role in creating the image of citizens and the use of urban space (case study: sepahsalar street of Tehran)", the *Journal of Landscape City*, 2013; 1(1): 33-43.

Morteza Mehrabani, E, Mansouri, S, A., Javadi, S. "A Landscape Approach in Creating the vitality in Valé-Asr avenue an Emphasis on Creating the Sense of Place (a Case Study: Valiasr avenue (the distance between Vanak Square and Parkway intersection)"., *bagh-e nazar*, Fourteenth, 2018; 55: 5-16. [In Persian].

Mumford, S. 'Modelling Powers as Vectors', unpublished paper, ... 'A New Defence of Anselmian Theism', *Philosophical Quarterly*, 2008; 58: 577-96

Jalaladdini, S., Oktay, D. Urban Public Spaces and Vitality: A Socio-Spatial Analysis in the Streets of Cypriot Towns. *The journal of Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 2011; 35: 664 - 674

- Jalaladdini, S., & Oktay, D. Urban Public Spaces and Vitality: A Socio-Spatial Analysis in the Streets of Cypriot Towns. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 2011; 35: 664–674.
- Kooshali, D., Azeri, A., Parvizi, R., Hosseini, S. Effect of Environmental Physical Elements in Creating Residential Complex's Vitality for the Enhancement of Social Interactions. *The journal of Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 2015; 201: 255-264
- Huffman, Roy. "The Value of Urban Open Space". *Urban Land*, 2006; 65(1): 108- 111.
- Siramkaya, S.B. & Aydin, D. The effect of spatial configuration on social interaction: a syntactic evaluation of a faculty building. *Global Journal of Arts Education*. 2017; 7(3): 83-92.
- kurniawati,W. public space for marginal people. *Procedia - social and Behavioral Sciences*, 2012; 36: 476-484.
- Efroymsen, D. & Thi Kieu Thanh Ha, T. & Thu Ha, Ph. *Public Spaces: How They Humanize Cities*. Dhaka: Health Bridge - WBB Trust; 2009.
- Sung, H., Lee, S. Residential built environment and walking activity: Empirical evidence of Jane Jacobs' urban vitality. *Journal of Transportation Research Part D*, 2015; 41: 318–329.
- Adel, H., Salheen, M., & Mahmoud, R. A. Crime in relation to urban design. Case study: The Greater Cairo Region. *Ain Shams Engineering Journal*; 2015.
- Mahrous, Amira M, Moustafa, Yasser M. "Physical characteristics and perceived security in urban parks: Investigation in the Egyptian context", *Ain Shams Engineering Journal*; 2018.
- Xu, X., Xu, X., Guan, P., Ren, Y., Wang, W., & Xu, N. The Cause and Evolution of Urban Street Vitality under the Time Dimension: Nine Cases of Streets in Nanjing City, China. *Sustainability*, 2018; 10(8): 2797. doi:10.3390/su10082797

The impact of Security and Vitality of the Urban Space on the Development of Citizen Relations in Gohardasht Street, Shahr Karaj

Mahdi Lotfi¹, Rahim Sarvar^{2*}, Ali Tavakolan³

1. Department of Geography and Urban Planning, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran
2. Professor, Department of Geography and Urban Planning, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran
3. Department of Geography and Urban Planning, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Abstract

What we are witnessing in today's societies is a decrease in the level of people's communication with each other, so knowing the factors related to urban communication and strengthening the positive factors in this regard can play an important role in expanding urban communication and social interactions among citizens. The purpose of this research was to determine the impact of security and vitality of the urban space on the development of citizen relations in Gohardasht Street, Shahr Karaj. This research was applied and its method was descriptive-correlation. The statistical population of the study was all the residents of Karaj city (1592492 people) and 384 people were selected as a sample through the Cochran formula by stratified random method. The tool used in this research was a researcher-made questionnaire.

The findings show that the relationship between safety and security and the vitality of urban spaces with the development of citizenship relations among the citizens of Karaj is significant, and in the meantime, according to the values of the correlation coefficient, the relationship between the vitality of urban spaces and the development of citizenship relationships is more intense. Among the two investigated variables (safety and vitality), the safety variable had the least impact on citizenship communication that the relationship between the safety and security and the vitality of urban spaces with the development of citizenship relations among the citizens of Karaj is significant, and in the meantime, according to the values of the correlation coefficient, the relationship between the vitality of urban spaces and the development of citizenship relationships is more intense. Among the two investigated variables (safety and vitality), the safety variable had the least impact on the relationship of citizenship. The vitality of the urban space has had an impact on the development of citizen relations in Gohardasht Street, Shahr Karaj, and its impact coefficient is also significant. Because when the space has the necessary vitality, a person's presence in this space creates a feeling of happiness and joy in him, which leads to establishing a relationship with others. This happiness has led to the strengthening of the sense of belonging to the city in the citizens, and since it satisfies a natural need, it will give him a sense of happiness in life.

Keywords: Safety, security, Vitality, Development of citizen relations, Gohar Street, Dasht Karaj.